

Kinderen van ouders met een verstandelijke beperking (KOVB)

Opgroeien met ouders met een (licht) verstandelijke beperking

Hoe is het om op te groeien bij een ouder (of ouders) met een (licht) verstandelijke beperking? Daarover gaat deze factsheet. Je leest hier informatie op basis van wetenschappelijk onderzoek, aangevuld met de ervaringen van kinderen zelf.

In deze factsheet vind je...

- cijfers over kinderen van ouders met een (licht) verstandelijke beperking (KOVB).
- de mogelijke gevolgen van opgroeien met ouders met een (licht) verstandelijke beperking voor het kind.
- informatie over wat kinderen kan beschermen, en wat juist zorgt voor extra risico op problemen voor kinderen.

Inhoud

- 1 Wat betekent KOVB?
- 2 Ouders met een (licht) verstandelijke beperking
- 3 Wat ervaren kinderen van ouders met een verstandelijke beperking?
- 4 Wat beschermt het welzijn van kinderen?
- 5 Wat brengt het welzijn van kinderen in gevaar?
- 6 Interventies en handige links
- 7 Referentielijst

1 Wat betekent KOVB?

KOVB staat voor kinderen van ouders met een (licht) verstandelijke beperking. In deze factsheet praten we voornamelijk over de ervaringen van kinderen die zelf geen (licht) verstandelijke beperking hebben.

Volgens het CBS (2020) groeien er in Nederland naar schatting 23.560 kinderen op in een gezin met (een) ouder(s) met een (licht) verstandelijke beperking. Lang niet alle mensen met een (licht) verstandelijke beperking hebben een diagnose, of zijn bekend bij de hulpverlening. Daardoor zijn hun kinderen niet altijd in beeld. Daarom is het bovenstaande cijfer waarschijnlijk een onderschatting.

2 Ouders met een (licht) verstandelijke beperking

Mensen met een (licht) verstandelijke beperking hebben moeite om moeilijke informatie snel te begrijpen. Ze kunnen onder andere moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen of communiceren. Ook vinden ze het lastig om zich in iemand anders te verplaatsen en kunnen ze minder goed over de toekomst nadenken. Hierdoor kunnen ze minder goed omgaan met ingewikkelde problemen en stress. Daarnaast hebben ouders met een (licht) verstandelijke beperking meer moeite met:

- het verwerken van informatie
- het zich verplaatsen in iemand anders en anderen begrijpen
- het onder controle houden van hun emoties
- nadenken over de toekomst (lange-termijnplannen maken)
- het onderhouden van sociale relaties

In gezinnen met ouders met een (licht) verstandelijke beperking spelen vaak meerdere problemen. Denk aan armoede, verslaving, sociale isolatie en huiselijk geweld. Ouders hebben vaker traumatische ervaringen en psychische problemen. We noemen dit meervoudige en complexe problematiek. In combinatie met een (licht) verstandelijke beperking kan dit tot extra stress en opvoedingsproblemen leiden.

Lees [hier](#) meer over de definitie en kenmerken van een licht verstandelijke beperking.

3 Wat ervaren kinderen van ouders met een (licht) verstandelijke beperking?

Overbelasting/parentificatie

Kinderen van ouders met een (licht) verstandelijke beperking nemen vaak al op jonge leeftijd huishoudelijke taken of (zorg) taken van ouders over (Figge, 2018). Dit geeft kinderen vaak een groot gevoel van verantwoordelijkheid. Ze hebben hierdoor een grotere kans op overbelasting (NJI, 2019), wat negatieve gevolgen heeft voor de mentale gezondheid en het welbevinden van kinderen. De ontwikkeling van het kind komt dan onder druk te staan (Figge, 2018). Daarnaast ontwikkelen zij zich op jonge leeftijd vaak cognitief al verder dan hun ouders, wat tot wrijving en frustratie kan leiden. Dit versterkt de kans dat kinderen (zorg)taken op zich nemen (Joha, 2004)

Eenzaamheid en pesten

Kinderen van ouders met deze (licht) verstandelijke beperking voelen zich vaak eenzaam (Wenselaar, 2022). Ze hebben minder vaak contacten buiten het gezin, omdat ouders door onbegrip en conflict vaker weinig contacten hebben.

Ook voelen kinderen al vroeg dat hun gezin anders is dan andere gezinnen om hen heen (Collings & Llewellyn, 2014). Meestal begrijpen ze nog niet waarom ze dat gevoel hebben. Hierdoor kunnen kinderen zich heel eenzaam voelen. Bovendien hebben kinderen van ouders met een (licht) verstandelijke beperking een grotere kans om gepest te worden, wat kan leiden tot meer eenzaamheid (IASSAD, 2008; Collings&Llewellyn, 2014). Bovendien wordt dit gevoel van eenzaamheid versterkt doordat hun ouders niet aan hun emotionele behoefte kunnen voldoen. Ouders met een (licht) verstandelijke beperking hebben vaker moeite om zich te verplaatsen in hun kind, en te zien wat hun kind nodig heeft.

'Ik heb heel lang het gevoel gehad dat ik misschien geadopteerd was, of dat mijn ouders niet echt mijn ouders waren. Ik voelde me zó anders. Toen ik lotgenoten tegenkwam, voelde ik zoveel herkenning. Ik was daar niet alleen in.'

Schaamte

Kinderen van ouders met een (licht) verstandelijke beperking schamen zich vaak voor hoe het thuis is (Oomen, 2019; Wenselaar, 2022). Dit kan ervoor zorgen dat ze geen mensen thuis willen uitnodigen of niet om hulp te durven vragen. Eenmaal volwassen worstelen kinderen vaak nog met deze gevoelens, omdat ze hun ouders niet willen afvallen (Wenselaar, 2022).

Onveilige hechting

Ouders met een (licht) verstandelijke beperking kunnen door stress en meervoudige problematiek vaak niet aan de emotionele behoeften van hun kind voldoen. Ook kunnen zij onvoorspelbaar reageren, waardoor hun kind zich onveilig kan voelen (NJI, 2019). Dit kan een negatieve invloed hebben op de relatie tussen ouder en kind, en op de ontwikkeling van het kind. Kinderen van ouders met een (licht) verstandelijke beperking zijn mede hierdoor vaker onveilig gehecht.

'Omdat ik als kind onveilig gehecht ben, merk ik dat verlatingsangst een rol speelt in relaties. Ik blijf vaak te lang in situaties, ook als deze niet meer bij mij passen, maar durf dat niet te veranderen. Daarmee doe ik mezelf vaak tekort.'

Loyaliteitsconflict

Kinderen van ouders met een (licht) verstandelijke beperking hebben vaak een minder prettige jeugd hebben en voelen zich door hun ouders niet gezien. Toch blijven zij vaak loyaal aan hun ouders (Collings & Llewellyn, 2014; Wenselaar, 2022). Dit kan ervoor zorgen dat zij niet om hulp durven te vragen, omdat zij bang zijn hun ouders af te vallen. Daarbij komt dat ouders het kind soms verbieden om over de situatie thuis te praten: 'Anders komen ze je weghalen.'

'Ik heb nooit echt houden-van gevoelens voor mijn moeder gehad, maar ik voel mij wel verantwoordelijk voor haar, ik wil haar niet afvallen en haar wel in haar waarde laten.'

Verwaarlozing

Ouders met een (licht) verstandelijk beperking kunnen bij stressvolle situaties niet altijd sensitief reageren (Oomen, 2019), waardoor kinderen niet altijd de zorg krijgen die zij op fysiek en sociaal-emotioneel niveau nodig hebben. Daarnaast hebben ouders met een (licht) verstandelijke beperking een grotere kans op opvoedstress, wat een grotere kans geeft op verwaarlozing (Meppelder, 2014). Emotionele vaarwaarlozing ontstaat als ouders met een (licht) verstandelijke beperking moeite hebben rekening te houden met de behoefte van hun kind (Oomen, 2019). Dat kan leiden tot onveilige hechting. Bij fysieke verwaarlozing komen kinderen bijvoorbeeld ongewassen en onverzorgd naar school.

Trauma en psychische problemen

Kinderen van ouders met een (licht) verstandelijke beperking moeten thuis vaker op hun hoede zijn, omdat het er minder stabiel en veilig is. Ook bestaat de kans dat kinderen niet genoeg emotionele steun krijgen tijdens hun jeugd. Door dit soort ervaringen kunnen kinderen een (jeugd)trauma ontwikkelen. Ook psychische problemen komen vaker voor bij kinderen van ouders met een verstandelijke beperking (Wenselaar, 2022; NJI, 2015). Denk aan depressie, suicidaliteit en gedragsproblemen. Dit kan samenhangen met de problemen waar kinderen

thuis vaker mee te maken hebben, zoals armoede, psychische problemen en de opvoedproblemen van hun ouders.

'Soms voelt het alsof ik wees ben, alsof ik geen echte ouder heb gehad.'

4 Wat beschermt het welzijn van kinderen?

Elk gezin is anders. Dat geldt ook voor elk kind dat opgroeit bij (een) ouder(s) met een (licht) verstandelijke beperking. Verschillende zaken in en om het gezin beschermen het welzijn van het kind, of brengen het juist (extra) in gevaar. Hieronder volgt overzicht. Omdat er nog veel onbekend is over kinderen van ouders met een (licht) verstandelijke beperking, is deze lijst niet uitputtend. Een actuele lijst kun je vinden op de website kovb-info.nl.

Bij de ouders

Stabiele relatie ouders

Een stabiele relatie tussen de ouders is belangrijke bescherming voor het kind (NJI, 2015; Joha, 2004). De ouder met een (licht) verstandelijke beperking staat er dan niet alleen voor. Door de zorg en de opvoeding te delen, kunnen ouders elkaar steunen en problemen samen oppakken. Dit kan zorgen voor meer rust in het gezin.

Bij het kind

Vaste sociale contacten en sociale vaardigheden

Als een kind sociaal handig is, is dat een beschermende factor (Joha, 2004). Ze kunnen dan bijvoorbeeld makkelijker hulp vragen aan de mensen om hen heen. Het kan daarom helpen om de sociale vaardigheden van het kind te versterken door trainingen en contacten buiten het gezin om.

Heldere kijk van het kind op de problemen van ouders

Als kinderen de problemen van hun ouder(s) zien en begrijpen, kan dat voorkomen dat zij de problemen thuis op zichzelf betrekken of zich er verantwoordelijk voor voelen (Wenselaar, 2022).

Ook kunnen kinderen hun ervaringen beter delen als zij weten waar hun ouders tegenaan lopen. Dit kan het welzijn van deze kinderen vergroten en hun kans op problemen verkleinen.

De omgeving van het gezin

Steun van de mensen om ouders en kind heen

Een stabiele sociale kring -vaste, vertrouwde gezichten om het gezin heen - is voor een kind een goede basis voor hulp, advies en rust (Figge, 2018; Collings & Llewellyn, 2014). Dit kan bijvoorbeeld een bevriend gezin zijn, een buurvrouw, maar ook opa en oma of school.

Als de mensen om het gezin heen een deel van de praktische zaken en zorg voor het kind overnemen, scheelt dit stress en zorgen voor de ouders (Joha, 2004, Dedeurwaerder, 2008).

Mensen uit de sociale kring kunnen bijvoorbeeld de kinderen helpen opvoeden of emotionele steun bieden. Als iemand buiten het gezin aandacht heeft voor wat het kind nodig heeft, heeft dit een positieve invloed op de ontwikkeling en het welbevinden van het kind.

Goede relatie van ouders met hulpverlening

Een goede relatie met een hulpverlener vergroot de kans dat de ouder hulp vraagt en accepteert (Meppelder, 2014; Meppelder, Hodes, Kef & Schuengel, 2015). Het is daarvoor belangrijk dat hulpverleners naar ouders luisteren, hen serieus nemen en als individu zien (IASSID, 2008). Ook helpt het om de ouders te laten merken dat zij goede ouders kunnen zijn (NJI, 2019). Met de juiste ondersteuning kunnen ouders beter leren opvoeden.

5 Wat brengt het welzijn van kinderen in gevaar?

Er is meer onderzoek nodig naar het welzijn van kinderen van ouders met een (licht) verstandelijke beperking. Hieronder vind je zaken die het welzijn kunnen schaden. Een actuele lijst kun je vinden op de website kovb-info.nl.

Bij de ouder

Meervoudige en complexe problematiek en stress

Ouders met een (licht) verstandelijke beperking hebben een grotere kans op meervoudige en complexe problematiek. Denk daarbij aan psychische problemen, verslavingen en gezondheidsproblemen. Dat kan stress opleveren, vooral als problemen zich opstapelen (Oomen, 2019).

Bovendien voelen ouders met een (licht) verstandelijke beperking vaker stress omdat ze onzeker zijn over de opvoeding. Ook kunnen onzeker zijn doordat eerdere hulpverlening niet is gelukt, of door andere problematiek zoals armoede en gedragsproblemen van kinderen (Oomen, 2019; Barak-Levy & Atzaba-Poria, 2020). Deze stress kan zorgen voor ongeschikt of negatief gedrag bij ouders, zoals kortaf reageren, schreeuwen of slaan.

Minder goede band tussen ouder en kind

Ouders met een (licht) verstandelijke beperking hebben door hun beperking en eventueel bijkomende problematiek meer moeite om te begrijpen hoe een ander zich voelt (Kenniscentrum LVB). Hierdoor kunnen zij minder gevoelig zijn voor de behoeften van hun kind, wat kan leiden tot een minder goede ouder-kind relatie (Nieuwenhuijzen, 2022; Lindberg et al., 2020).

Negatieve (jeugd)ervaringen

Ouders met een (licht) verstandelijke beperking hebben vaker negatieve (jeugd)ervaringen (Granqvist et al., 2014). Ook hadden ze tijdens hun jeugd vaak minder goede rolmodellen (IASSID, 2008) die voor hen als voorbeeld konden dienen. Ook als volwassenen verzamelen ze vaak minder goede rolmodellen om zich heen. Ze hebben immers vaak moeite om sociale contacten te onderhouden. Dit kan ervoor zorgen dat zij niet geleerd hebben hoe zij problemen op de beste manier kunnen aanpakken. Dat geldt ook voor problemen waar ze tegenaan lopen in de opvoeding van hun kinderen. Negatieve jeugdervaringen, minder goede rolmodellen en vijandige houdingen tegenover anderen vergroten de kans op kindermishandeling (Azar et al., 2012).

Lage sociaaleconomische positie

Ouders met een (licht) verstandelijke beperking kunnen vaak minder goed voldoen aan de verwachtingen van de samenleving. Ze hebben een

beperking in hun sociaal aanpassingsvermogen. Ook kunnen ze vaak minder goed omgaan met geldzaken (van Dam et al, 2018). Ze kunnen hun uitgaven minder goed overzien en hebben vaak moeite om geldproblemen op te lossen (IGZ, 2010). Hierdoor hebben ze vaak een lage sociaaleconomische positie of komen ze de arbeidsmarkt niet op (Oomen, 2010). Dit kan gezinnen stress opleveren en zorgen voor een minder stabiele thuissituatie.

Bij het kind

Gedragsproblemen bij het kind

Doordat het thuis onveilig is, hebben kinderen een grotere kans om gedragsproblemen te krijgen (Wenselaar, 2022). Dit kan extra stress geven bij de ouder, omdat die het kind hierbij niet goed kan ondersteunen. Hierdoor kan er extra wrijving en frustratie ontstaan.

De ouderrol op zich nemen

Kinderen van ouders met een (licht) verstandelijke beperking hebben een grotere kans op parentificatie (NJI, 2015; Wenselaar, 2022). Dat wil zeggen dat zij de rol of verantwoordelijkheden van de ouder (moeten) overnemen (Joha, 2004). Doordat kinderen zich bezighouden met taken die niet bij hun leeftijd passen, kan dit hen overbelasten en hun ontwikkeling negatief beïnvloeden (Figge, 2018). Kinderen van ouders met een (licht) verstandelijke beperking gaan hun ouders vaak op kinderleeftijd al cognitief voorbij. Dit kan leiden tot wrijving tussen de ouders en het kind (NJI, 2015). Soms vinden ouders het lastig dat hun kind hen 'inhaalt' en raken zij hierdoor gefrustreerd. Kinderen kunnen op hun beurt zorgtaken van hun ouders overnemen, en minder makkelijk op hun ouders terugvallen voor zorg en advies (Joha, 2004; Figge, 2018).

Omgevingsfactoren

Stigmatisering

Kinderen van ouders met een (licht) verstandelijke beperking hebben vaak te maken met stigmatisering (Perkins, et al, 2002; IASSAD, 2008; Collings & Llewellyn, 2014). Vanwege hun ouders en hoe het bij hen thuis is worden zij vaak als 'anders' gezien en anders behandeld en krijgen ze te maken met vooroordelen. Veel kinderen ervaren dat mensen om hen heen automatisch denken dat zij als 'kind van' ook een verstandelijke beperking hebben. Ook hebben kindereen grotere kans om gepest te worden. Dit heeft een negatieve impact op hun welzijn (Goderie et al, 2005).

6 Interventies en handige links

Er zijn verschillende interventies beschikbaar om kinderen van ouders met een (licht) verstandelijke beperking te ondersteunen. Deze lijst is niet compleet, maar geeft ideeën voor hulpmiddelen die je kan inzetten voor ouders met een (licht) verstandelijke beperking en hun kinderen.

Vergroten kennis en vaardigheden

- Toolkit Blick op LVB : Het Landelijk Kenniscentrum LVB heeft een toolkit ontwikkeld voor professionals voor het herkennen van en werken met mensen met een licht verstandelijke beperking.
- KVBO: Kinderen van Verstandelijk Beperkte Ouders. Informatie en adviezen voor (zorg) professionals. Deze folder geeft (zorg) professionals informatie over de opvoedsituatie van kinderen van ouders met een verstandelijke beperking (KVBO). Ook vind je er adviezen voor hoe je kinderen kan ondersteunen.

Leeftijd 0 – 4 jaar

- Stevig Ouderschap: Interventie voor de JGZ. Ouders ontvangen na de geboorte van hun kind van een vragenlijst over mogelijke problemen rondom de opvoeding. Op basis van de vragenlijst krijgen de ouders extra ondersteuning vanuit de jeugdgezondheidszorg.
- VoorZorg biedt intensieve ondersteuning voor zwangeren en gezinnen in een kwetsbare situatie met complexe problematiek. Gespecialiseerde verpleegkundigen ondersteunen bij de zwangerschap, versterking van het ouderschap en verzorging van het kind.
- Veilige Start: is ontwikkeld om baby's in mogelijk onveilige gezinnen te beschermen. Ouders,

naasten en betrokken professionals werken tijdens de zwangerschap aan afspraken om de baby veilig te houden.

Leeftijd 4 – 12 jaar

- Vormen van samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp | Nederlands Jeugdinstituut (nji.nl): Voorbeelden van manieren om binnen het onderwijs samen te werken met jeugdhulp.
- De School Als Vindplaats: is een voorbeeld van een goede samenwerking tussen het onderwijs en jeugdhulp. Jeugdspecialisten komen hierbij de school in en helpen de leerlingen over wie zorgen zijn.

Leeftijd 12+

- Jouw ingebrachte mentor (JIM): bij dit programma werken zorgprofessionals samen met het netwerk van een jongere. De jongere kiest zelf een steunfiguur uit zijn of haar netwerk als mentor (JIM). Deze JIM treedt op als vertegenwoordiger van de jongere richting het gezin en professionals, en helpt bij vragen waar de jongere niet alleen uitkomt.

Hulp voor kwetsbare gezinnen

- HouVast: is ondersteuning met een focus op 'goed genoeg' ouderschap. De hulpverlener brengt de gezinssituatie en de opvoeding in kaart
- Buurtgezinnen: koppelt gezinnen die steun kunnen gebruiken aan een gezin in de buurt. Door het bieden van ondersteuning wordt de veerkracht versterkt en worden ernstigere problemen voorkomen.

7 Referentielijst

- Azar, S. T., Stevenson, M. T., & Johnson, D. R. (2012). Intellectual disabilities and neglectful parenting: preliminary findings on the role of cognition in parenting risk. *Journal of Mental Health Research In Intellectual Disabilities*, 5, 94-129.
- Barak-Levy, Y., & Atzaba-Poria, N. (2020). A mediation model of parental stress, parenting, and risk factors in families having children with mild intellectual disability. *Research in Developmental Disabilities*, 98, 103577
- CBS (2020), Regionale spreiding personen met LVB, 2020 (cbs.nl), Beschikbaar via <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2020/48/regionale-spreiding-personen-met-lvb-2020>.
- Collings, S. & Llewellyn, G. (2012) Children of parents with intellectual disability: Facing poor outcomes or faring okay?, *Journal of Intellectual and Developmental Disability*, 37:1, 65-82
- Dedeurwaerder, L. (2008). Een sociaal netwerk voor ouders met een verstandelijke beperking: een haalbare kaart? Scriptie neergelegd tot het behalen van de graad van licentiaat in de pedagogische wetenschappen, afstudeerrichting orthopedagogiek. Universiteit Gent. Promotor: Prof. Dr. Geert van Hove Scriptie
- Figge, C. (2018, September). Onbekend en onbelicht. *Pedagogiek in Praktijk*, pp. 14 - 16.
- Granqvist, P., Forslund, T., Fransson, M., Springer, L., & Lindberg, L. (2014). Mothers with intellectual disability, their experiences of maltreatment, and their children's attachment representations: a small-group matched comparison study. *Attachment & Human Development*, 16, 417-436.
- Goderie, M., Steketee, M., & Plemper, E. (2005). Kinderen van ouders met een verstandelijke beperking. Pilotstudie preventie voor de Raad voor de Kinderbescherming. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- IASSID, Parentslabelled with Intellectual Disability: Position of the IASSID SIRG on parents and Parenting with Intellectual Disabilities. (2008), *Mental Handicap Research*, 21(4), 296-307. <https://doi.org/10.1111/j.1468-3148.2008.99435.x>
- Inspectie voor de Gezondheidszorg (november 2010). Gebrekkige indicatiestelling en samenwerking bedreiging voor kwaliteit van zorg voor licht verstandelijk gehandicapten. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Lindberg, L. F. (2016, november 23). Maternal Sensitivity in Mothers with Mild Intellectual Disabilities is Related to Experiences of Maltreatment and Predictive of Child Attachment: A Matched-Comparison Study. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, p. <https://doi.org/10.1111/jar.12300>. Opgehaald van <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/jar.12300>
- Meppelder, M. H. (2014). Parenting stress and child behaviour problems among parents with intellectual disabilities: the buffering role of resources. *Journal of Intellectual Disability Research*, 59(7), pp. 664-677. doi:10.111.
- Meppelder, M., Hodes, M., Kef, S., & Schuengel, C. (2015). Parenting stress and child behaviour problems among parents with intellectual disabilities: the buffering role of resources. *Journal of Intellectual Disability Research*, 59(7), 664-677.
- Nederlands Jeugdinstituut. (2015). *Verstandelijk beperkte ouders. Wat betekent het voor een kind om verstandelijk beperkte ouders te hebben*. Opgehaald van NJI: <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-06/Verstandelijk-beperkte-ouders.pdf>
- Nederlands Jeugdinstituut. (2019). *Wat werkt voor licht verstandelijk beperkte ouders?* Opgehaald van Nederlands Jeugdinstituut: <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-06/Wat-werkt-voor-licht-verstandelijk-beperkte-ouders.pdf>
- Nederlands Jeugdinstituut. (sd). *d203, jeudige in de rol van de ouder - parentificatie*. Opgehaald van NJI: <https://www.nji.nl/cap-j/d203-jeudige-in-de-rol-van-ouder-parentificatie>
- Nieuwenhuizen, M. v. (2022, september 15). Kijk achter de schermen! Ondersteuning bij opvoeden en opgroeien met een licht verstandelijke beperking. *Kijk achter de schermen! Ondersteuning bij opvoeden en opgroeien met een licht verstandelijke beperking*, 1 - . Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen, Universiteit van Amsterdam, Nederland.
- Oomen, K. (2010). Kwetsbaar ouderschap en hulpverlening: samen kansen creëren. Hoe omgaan met kansarme ouders met een verstandelijke beperking? Universiteit Gent Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen. Academiejaar 20082009. Masterproef ingediend tot het behalen van de graad van Master in de Pedagogische Wetenschappen, afstudeerrichting Orthopedagogiek. Promotor: Prof. Dr. Geert Van Hove.

Sien

Colofon

Auteurs

Anne Mooij
Vera Ramaker

In samenwerking met

Belangenvereniging SIEN
Denktank KOVB
De KOVB-adviesraad

Vormgeving & productie

Canon Nederland N.V.

Beeld

gettyimages.nl

Bestelinformatie

Deze factsheet is gemaakt met
financiële steun van het ministerie van
Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS).
De uitgave is ook te downloaden via
www.trimbos.nl/webwinkel.

Artikelnummer AF2123

Trimbos-instituut

Da Costakade 45
Postbus 725
3500AS Utrecht
T: 030 – 297 11 00

© 2023, Trimbos-instituut, Utrecht.
Alles uit deze uitgave mag gebruikt
worden, mits met juiste bronvermelding.

Perkins, T. S., Holburn, S., Deaux, K., Flory, M. J., & Vietze, P. (2002). Children of mothers with intellectual disability: Stigma, mother – child relationships and self-esteem. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities* , 15 , 297 – 313. doi:10.1046/j.1468-3148.2002.00140.x

Van Dam, R. v. (2018, december). Mensen met een Licht Verstandelijke Beperking en schulden: herkennen en begeleiden. Onderzoeken naar schuldenproblematiek en lvb. . *Tijdschrift voor Schuldsanering* , pp. 19 - 22.

Wenselaar, L. (2022, juli 06). Wat als je ouders licht verstandelijk beperkt zijn, en jij niet? Kinderen van LVB-ouders verdienen speciale aandacht. *Kind en Adolescent in Praktijk*. Opgehaald van Kind en Adolescent Praktijk.